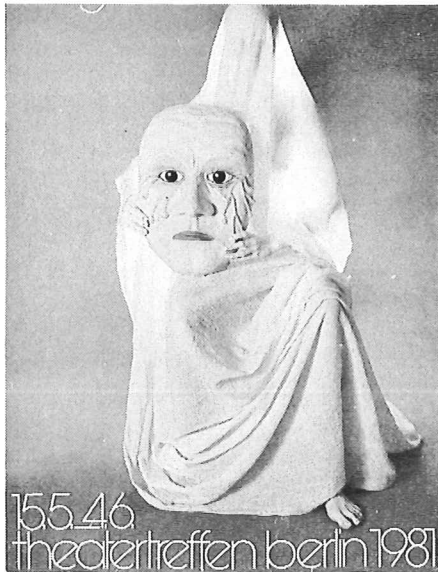

zijspoor rangeert?" Het 'Experiment en Kwaliteit'-motto waaronder het HF verloopt, mondt in de theaterprogramma uit op grootheden als de Schaubühne, Tabori, Ronconi, Sellars, die als voorbeelden gesteld worden voor het werk van de grote stadstheaters. Voordien was er ook een sterke Müllerinbreng (1978, 1983) en werden coproductiemogelijkheden (Woostergrup-Globe) geboden. Een

festivalsfeer is er in de tijd en ruimtelijke spreiding niet merkbaar; het festival leeft eerder van de internationale allure en de bijzondere evenementen.

Discussieplaats

Voorbijgaand aan de prestigefestivals waarop de gevestigde cultuur zich duur tracteert (genre Salzburger Festspiele), en aan de bedevaartsoorden waar in de eerste plaats een traditie in ere gehouden wordt (genre Bayreuth), kom je uit bij een ander soort seizoenbeuren, de nationale festivals waar vaak een competitief argument mee gemoeid is. De lage landen beschikken sinds vorig jaar over een eigen festivalcompetitie — daarover heeft Marianne Van Kerkhoven het verder in dit nummer —, maar de bekendste in de soort, waarop ook het Nederlands Theater Festival gekopieerd is, is het Duitse Theatertreffen (Berlijn, 1964). In de eerste plaats een politiek festival, dat de muur rond West-Berlijn moest helpen openbreken, groeide het uit tot een culturele gebeurtenis waar de theatervernieuwing in Duitsland zich verzamelde: "Het theater, dat in de cesuur van de naoorlogse periode en maatschappelijke wijzigingen onderhevig was aan een generatiewissel en verandering, had een plaats nodig waar het zich kon ter discussie stellen, waar een kriti-

sche dialoog en bijstelling van maatstaven mogelijk waren." Minder representatie of feestelijke huldiging, kiest het Theatertreffen voor de moeilijke weg van het zoeken; niet de hoofdletters maar het taalexperiment, niet het antwoord maar de vraag, niet de glitter maar het mollenwerk staan voorop. De wegbereiders worden gekozen door een tien-, later zevenkoppige jury van critici die een tiental producties uit het lopende seizoen nomineren om in de mate van het mogelijke in West-Berlijn te worden gepresenteerd. Op die manier worden de meest opmerkelijke producties uit het Duitstalige gebied (BRD, Oostenrijk, Zwitserland) in een drieweekse festival samengebracht, getoond, doorgelicht: gesprekken, debatten, stages completeren het venstergedeelte; een auteursmarkt, een off-festival, en sinds dit jaar een theaterprijs zorgen voor omlijsting en vergrote impact.

Het Treffen wordt sinds zijn bestaan bestookt en bestormd. Deels terecht. Een dergelijke wedstrijdformule zorgt automatisch voor een 'vermarkte' toestand: het Theatertreffen verwordt tot verkoopplaats en gaat spelen in de loonsonderhandelingen. Een productie wordt als eenzaam (verkoop)product uit zijn procesverband gerukt. En wat dan te denken van de gremiumberaadslagen van een jury samengesteld uit diverse critici "zo ijdel en egocentrisch als operetententors". In 1980 eisen theatermakers als Zadek, Peymann, Flimm en Steckel gezamenlijk dat het Theatertreffen opnieuw een festival van theater wordt i.p.v. een festival van critici, weer cultuur wordt i.p.v. markt, weer festival i.p.v. beurs. Desondanks blijft het Theatertreffen bestaan, de formule idem dito. Bekijk je het juryresultaat van 25 jaar, dan vallen de compromissen best mee, het eigen Duitse grootstedelijke theaterexperiment vindt neerslag in de nominatielijst: 26 keer Schaubühne, 22 keer Bochum, 25 keer Stuttgart, 21 keer Münchner Kammerspiele; Peymann kreeg 13 invitaties, Stein 17, Zadek 16. Als dusdanig is het Theatertreffen de spiegel van het theaterleven, van bloei en val, crisis en hoogtepunt, volgt het de bakens die gelegd, verlegd en teruggelegd worden. Voor de toekomst wordt een grotere deelname van het kinderen jeugdtheater gewenst, van danstheater en van het DDR-theater dat aan de andere kant van de muur groener is.

Dergelijke nationale festivals dienen het theatrale geweten; schoppen of versterken het, al naargelang. Ze leggen sporen voor de toekomst, ziften naar tendensen, brengen het thea-

ter in een kritische omgeving, waar het zich in concurrentie met de theatergoden moet meten en verdedigen. De *Dramatikerpreis* in Mülheim a. d. Ruhr heeft eenzelfde roep: de auteurs en hun stukken dingen daar naar de juryhand en ook in dat geval ligt de marktopening vlakbij het culturele evenement. Het neemt niet weg dat het toneel hier nieuwe impulsen krijgt, de auteur een veelvoud aan kansen, en dat uiteindelijk de toeschouwer daar enkel beter van wordt. Avignon is een analoog voorbeeld van een nationaal festival, hoewel het wedstrijdelement ontbreekt en er een internationale dimensie aanwezig is: in de eerste plaats plakt Avignon toch het Franse theater uit, is het de ereplaats voor het eigen theatraal leven.

Patrimonium

En bij ons? Men zegt dat hier een rijke feesttraditie heerst. Stoeten, optochten, carnavalexploten, processies, bedevaarten, boetedoeningen, ommegancken, openluchtspelen, reuzen en reuzinnen: het Vlaamse patrimonium in een notedop. Men weet dat die traditie af en toe tot theatrale verrassing heeft geleid: het Vlaamse Volkstoneel profiteerde daarvan, enkele openluchtspelen, recentere manifestaties als *Nooit meer oorlog* en *Vonk, vuur en asse* van de 11-novembergroep.

Maar theaterfestivals zijn schaars. Het feit dat het Nederlands Theater Festival, met nochtans een grote Vlaamse artistieke inbreng, geen voet aan Belgische grond krijgt, is tekenend. Men heeft hier weinig behoefte aan confrontatie, geen zin in openbare discussie, geen nood aan zelfaffirmatie. Het theaterleven draait zijn eigen zelfgerichte gang. Of is Vlaanderen misschien te klein om zichzelf in een theaterfestival te representeren? De theatermakers kunnen mekaar werk zo wel zien, het publiek kan de voorschoot Vlaanderen makkelijk overschouwen.

Natuurlijk, onze organisatoren doen goed werk. Théâtre 140, Proka, Kunst- en Cultuurverbond vroeger en Beursschouwburg, de Singel, Nieuwpoorttheater, Vooruit, 't Stuc, Kaaitheater, Vlaams Theater Instituut e.v.a. nu zorgen dat de theatergrenzen permeabel blijven, brengen de theaterwereld aan onze voordeur, zorgen voor een niet aflatende stroom van buitenlandse kleine en grote grootheden. De groepen van Nancy komen zo wel bij ons, het evenement van vorig Avignon stond ook in Brussel, de Schaubühne kwam via het Goethe-Instituut, Dekmine bemiddelde